

Tack

Tack till Mats Jonsell för synpunkter på manuskriptet och hjälp med analys i datorprogrammet EstimateS. Tack också till fackgranskare vars synpunkter har beaktats.

Referenser

- FBG, signatur för Lars Erik Frånberg. 1984. Sågen i Forsed. – Notis i Västernorrlands Allehanda 19 dec. 1984.
- Forsslund, K.-H. 1954. Über die Trichopterenfauna eines nordschwedischen Flusses. – Opusc. Ent. 19: 173-189.
- Gradin, A. 1988. En rundvandring i Forseds by. – Tryckt häfte, 44 sidor.
- Gullefors, B. 1983. Flight movements of caddisflies (Ins.: Trichoptera) along the mouth part of a coastal stream in Northern Sweden. – Fauna Norrl. 1983 (3): 1-13.
- Gullefors, B. 1985. Nattsländor i Ångermanland. – Ent. Tidsskr. 106: 121-128.
- Gullefors, B. 1987. Changes in flight direction of caddis flies when meeting changes in the environment. – I: Bournaud, M. & H. Tachet (red.), Proc. 5th Int. Symp. On Trichoptera. Junk, The Hague: 229-233.
- Gullefors, B. 1988. Nattsländefångster (Trichoptera) från Jämtland, Medelpad och Gästrikland. – Natur i Norr 7: 51-62.
- Gullefors, B. 1989. Flight patterns in Trichoptera: Swarming and Test of Müller's Colonization Cycle Theory. – Section of Entomology, Department of Zoology, Uppsala University. 80 pp. Unpublished thesis.
- Gullefors, B. 1991. Diurnal flight activity in relation to wing lengths of Trichoptera at a stream in Central Sweden. – I: Tomaszewski, C. (ed.), Proc. 6th Int. Symp. on Trichoptera. Adam Mickiewicz University Press: 131-134.
- Gullefors, B. 1994. Egg-laying and egg masses of the caddisfly *Nemotaulius punctatolineatus* (Retzius) (Trichoptera: Limnephilidae). – Entomologist's Gazette 45: 141-149.
- Gullefors, B. 2002. Sveriges nattsländor (Trichoptera), en provinskatalog med nyare fynduppgifter. – Ent. Tidskr. 123: 131-147.
- Gullefors, B. 2014. Nattsländan *Rhyacophila nubilas* ägg-läggning (Trichoptera). – Ent. Tidskr. 135: 147-151.
- Gullefors, B. & Petersson, E. 1993. Sexual dimorphism in relation to swarming and pair formation patterns in leptoцерid caddisflies (Trichoptera: Leptoceridae). – J. Insect Behavior 6: 563-577.
- Gullefors, B. & Sjöberg, G. 1987. Nattsländor (Trichoptera) fångade nedströms ett kraftverk i Ljusnan, Härjedalen. – Ent. Tidskr. 108: 109-116.
- Göthberg, A. 1973. Trichoptererernas flygaktivitet vid Rickleån. – Zool. Revy. 35(3): 125-130.
- Mendl, H. & Gullefors, B. 1987. Limoniidenfänge am Forsån im Südlichen Ångermanland (Schweden). (Insecta: Diptera Nematocera - Limoniidae). – Fauna Norrl. 1987 (3): 1-8.
- Olsson, T. 1971. Ljusfällfångst av Trichoptera och Plecoptera vid Rickleå 1970: Artsammansättning, flygtider och flygriktning. – Rapport från Rickleå Fältstation 23: 1-31.
- Svensson, B.W. 1971. A new species of *Limnephilus* from southern Sweden (Trichoptera, Limnephilidae). – Ent. Scand. 2: 49-51.
- Svensson, B.W. 1972. Flight periods, ovarian maturation, and mating in Trichoptera at a south Swedish stream. – Oikos 23: 370-383.
- Svensson, B.W. 1974. Population movements of adult Trichoptera at a South Swedish stream. – Oikos 25: 157-175.
- Tjeder, B. 1954. Rogsån, nattsländornas å. – Dalarnas hembygdsbok 1954: 141-152.
- Ulfstrand, S. 1969. Nattsländorna (Trichoptera) vid en skånsk bäck. – Fauna och Flora. 64: 122-130.
- Ulfstrand, S. 1970. Trichoptera from River Vindelälven in Swedish Lapland. A four-year study based mainly on the use of light-traps. – Ent. Tidskr. 91: 46-63.

Allt om dyngbaggar

Roslin, T., Forshage, M., Ødegaard, F., Ekblad, C. & Liljeberg, G. 2014. Nordens dyngbaggar. – Tibiale Oy, Helsingfors, 360 sidor. ISBN: 9789526754444. Pris 250 kr + porto hos Entomologiska föreningen i Stockholm.

Tänk om jag haft den här boken när jag började som doktorand med ämnet dyngbaggar. Inte för att den gett mig bättre svar på tal när jag, för tusende gången, möttes av kommentaren att jag fått en "skitkul" uppgift, och inte för att jag

hade vunnit på att veta varifrån artnamnet på den nyupptäckta dyngbaggen *Epilissus fantamatti* kommer, eller vilket födoämne som innehåller mest energi av müsli eller dynga.

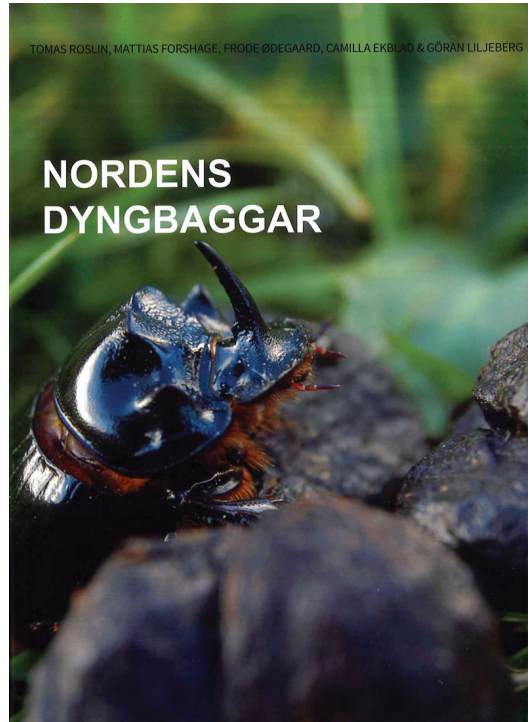
Men för att det i boken Nordens dyngbaggar står i princip allt som är värt att veta om dessa skalbaggar. Hur de lever, varför de lever så, hur de varierar i storlek, deras roll i folktron, vilken spillning de föredrar, hur man fångar dem på bästa vis, hur man föder upp dem och framförallt hur man känner igen de olika arterna. All denna text är sprungen ur djup kunskap och många människors samlade erfarenheter från lika många år.

Men inte nog med det, författarna vill verkligen att läsaren ska förstå och bli lika fascinerad av dyngbaggar som de själva. Orden är väl vägda och resonemangen tydliga och de för berättelsen vidare med glimten i ögat, vilket ju är en klar fördel när man kommer till ett ämne som det här.

Boken är en utvecklad variant av en finsk bok om dyngbaggar. Den är uppdelad i tre delar: Ett liv i dyngan, Dyngbaggar som hobby samt Nordens dyngbaggearter. Under "Ett liv i dynga" förklaras dyngbaggarnas liv i vid mening rikt illustrerat med figurer och fotografier. Man tar sig an många viktiga frågor som; Var fanns dyngbaggarna innan korna kom hit? Hur påverkar dyngbaggarna utsläpp av växthusgasen metan från mockan? Varför ska vi bevara arter som är kopplade till ett landskap som vi människor skapat? Frågorna är särskilt relevanta eftersom hela 53 av Nordens 83 dyngbaggearter i dag betraktas som nära hotade eller hotade. Många arter har minskat i antal eller helt försvunnit under de senaste 50 åren. Det beror på att vårt landskap förändrats och mycket förenklat kan man säga att förr gick våra betesdjur och betade nästan överallt från tidig vår till sen höst, och därmed fanns det spillning i markerna under lång tid och i en mängd olika miljöer. I dag går djuren ute en kortare period på gödslade vallar, då försvinner de dyngbaggearter som har mer specifika behov på hur de vill ha sin dynga serverad.

Dyngbaggar som hobby lär dig hur du letar, inventerar och föder upp dyngbaggar. Det är praktisk information som för dig förbi många hinder rakt in i dyngbaggarnas värld.

Nordens dyngbaggar börjar med artpresentationer kompletterade med foton på baggarna. De är presenterade med Göran Liljeborgs fantastiska foton både förstora och i naturlig storlek, både i sin minsta och största variant. Här får man trevlig och lättläst information om såväl kännetecken, namn, levnadssätt som utbredning och trender. Jag anar att bestämningsnycklarna är lika gedigna som resten av boken. Här är de artskiljande karaktärerna presenterade och kompletterade med bra illustrationer för att man verkligen ska kunna förstå och använda dem. Med hjälp av nyckeln tror jag att både den som saknar erfarenhet av insekter och den som är rutinerad

säkert bestämmer de flesta dyngbaggearter.

Den här boken blir min present till alla dem som bara såg det absurda i mitt grävande i mockorna, för att få dem att inse tjusningen med att nörda ner sig och bli insläppt i dyngbaggarnas fantastiska hemliga universum. Jag hoppas att boken leder till att både intresset för och kunskapen om dyngbaggarna i Sverige ökar. Det behövs, vi måste känna arterna för att förstå naturen runt omkring oss och se dess förändringar. Ju fler olika organismgrupper vi har god kännedom om desto bättre kan vi sköta de kulturmarker som finns kvar.

Och till sist kan jag avslöja att den tropiska dyngbaggen *E. fantamatti* är namngiven efter den kände dyngbaggeforskaren Ilkka Hanskis son Matti som älskar läskedrycken Fanta, och att det är mer energi i torkad kodynga än i müsli av märket Alpen. Tänk på det nästa gång du ser en komocka.

Karolina Vessby